

Katechizm Kościoła Katolickiego

ÓSME PRZYKAZANIE

Nie mów fałszywego świadectwa
przeciw bliźniemu swemu.

*Nie będziesz mówił przeciw bliźniemu twemu
kłamstwa jako świadek
(Wj 20, 16).*

*Słyszeliście... że powiedziano przodkom:
Nie będziesz fałszywie przysięgał,
lecz dotrzymasz Panu swej przysięgi
(Mt 5, 33).*

2464 Ósme przykazanie zabrania fałszowania prawdy
w relacjach z drugim człowiekiem.

Ten przepis moralny wypływa z powołania Ludu świętego,
by był świadkiem swojego Boga,
który jest prawdą i chce prawdy.

Wykroczenia przeciw prawdzie – przez słowa lub czyny –
wyrażają odmowę zobowiązania się do prawości moralnej;
są poważną niewiernością Bogu
i w tym sensie podważają podstawy Przymierza.

I. Życie w prawdzie

2465 Stary Testament zaświadcza,
że Bóg jest źródłem wszelkiej prawdy.

Jego słowo jest prawdą (Por. Prz 8, 7; 2 Sm 7, 28).

Jego prawo jest prawdą (Por. Ps 119, 142).

„Jego wierność... (trwa) z pokolenia na pokolenie” (Ps 119, 90; Por. Łk 1, 50),

ponieważ Bóg jest „prawdomówny” (Rz 3, 4),

członkowie Jego Ludu są wezwani do życia w prawdzie (Por. Ps 119, 30).

2466 W Jezusie Chrystusie Boża prawda objawiła się w pełni.
„Pełen łaski i prawdy” (J 1, 14),
jest On „światłością świata” (J 8,12),
jest Prawdą (Por. J 14, 6).
„Kto w (Niego) wierzy, nie pozostaje w ciemności” (J 12, 46).
Uczeń Jezusa „trwa w Jego nauce”,
by poznać „prawdę, która wyzwala” (J 8, 32) i uświęca (Por. J 17, 17).
Pójść za Jezusem oznacza żyć „Duchem Prawdy”,
którego Ojciec posyła w Jego imieniu (Por. J 14, 26)
i który prowadzi „do całej prawdy” (J 16,13).
Jezus poucza swoich uczniów o bezwarunkowym umiłowaniu prawdy:
„Niech wasza mowa będzie: Tak, tak; nie, nie” (Mt 5, 37).

2467 Człowiek z **natury** kieruje się ku prawdzie.
Ma obowiązek szanować ją i o niej świadczyć:
„Z racji godności swojej wszyscy ludzie, ponieważ są osobami...
nagleni są własną swą naturą,
a także **obowiązani moralnie do szukania prawdy**,
przede wszystkim w dziedzinie religii.
Obowiązani są też trwać przy poznanej prawdzie
i całe swoje życie układać według wymagań prawdy”
(Sobór Watykański II, dekl. *Dignitatis humanae*, 2).

2468 Prawda jako prawość postępowania
i prawość słowa ludzkiego
nazywa się prawdomównością, szczerością lub otwartością.
Prawda lub prawdomówność jest **cnotą**,
która polega na tym,
by okazywać się prawdziwym w swoich czynach,
by mówić prawdę w swoich słowach,
wysstrzegając się dwulicowości, udawania i obłudy.

2469 „Ludzie nie mogliby **żyć razem**,
gdyby nie mieli do siebie zaufania,
czyli gdyby nie przekazywali sobie prawdy”
(Św. Tomasz z Akwinu, *Summa theologiae*, II-II, 109, 3, ad 1).

Cnota prawdy oddaje **sprawiedliwie** drugiemu człowiekowi
to, co mu się należy.

Prawdomówność zachowuje złoty środek między tym,
co powinno być wyjawione, a sekretem, który powinien być zachowany;
prowadzi ona do uczciwości i dyskrecji.

W duchu sprawiedliwości
„człowiek na podstawie samej uczciwości
powinien drugiemu przekazywać prawdę”
(Św. Tomasz z Akwinu, *Summa theologiae*, II-II, 109, 3).

2470 Uczeń Chrystusa jest gotowy „żyć w prawdzie”,
to znaczy w prostocie życia na wzór Pana,
 trwając w Jego prawdzie.
„Jeżeli mówimy, że mamy z Nim współuczestnictwo,
 a chodzimy w ciemności,
 kłamujemy i nie postępujemy zgodnie z prawdą”
 (1 J 1, 6).

II. „Dać świadectwo prawdzie”

2471 Przed Płatem Jezus wyjaśnia,
że „przyszedł na świat, aby dać świadectwo prawdzie” (J 18, 37).
Chrześcijanin nie powinien „wstydzic się... świadectwa Pana” (2 Tm 1, 8).
W sytuacjach, które wymagają **świadectwa wiary**,
chrześcijanin powinien wyznać ją bez dwuznaczności,
za przykładem św. Pawła, wobec swych sędziów.
Powinien zachować „czyste sumienie wobec Boga i wobec ludzi”
(Dz 24,16).

2472 Obowiązek uczestniczenia w życiu Kościoła przynagla chrześcijan do postępowania jako **świadkowie Ewangelii** i do zobowiązań, które z niej wypływają.

Świadeństwo to polega na przekazywaniu wiary w słowach i czynach. Jest ono aktem sprawiedliwości, który potwierdza albo daje poznać prawdę (Por. Mt 18, 16):

„Wszyscy... wyznawcy Chrystusa, gdziekolwiek żyją, są zobowiązani... ukazywać świadeństwem słowa i przykładem życia nowego człowieka, przyobleczonego przez chrzest i działanie Ducha Świętego, który umocnił ich w sakramencie bierzmowania”
(Sobór Watykański II, dekret *Ad gentes*, 11).

2473 **Męczeństwo** jest najwyższym świadectwem
 złożonym prawdzie wiary;
 oznacza ono świadectwo aż do śmierci.
Męczennik daje świadectwo Chrystusowi,
 który umarł i zmartwychwstał,
 z którym jest zjednoczony przez miłość.
Daje świadectwo prawdzie wiary i nauki chrześcijańskiej.
 Ponosi śmierć w wyniku użycia wobec niego siły.

„Pozwólcie mi stać się pożywieniem dla dzikich zwierząt,
 dzięki którym dojdę do Boga”

Św. Ignacy Antiocheński, *Epistula ad Romanos*, 4, 1.

2474 Kościół z wielką troską zebrał wspomnienia o tych,
którzy oddali życie, by zaświadczyć o swojej wierze.

Są to akta męczenników.

Stanowią one świadectwo prawdy, zapisane krwawymi literami:

„Nie chcę rozkoszy tego świata i królestwa doczesnego.

Wolę umrzeć (by połączyć się) z Chrystusem,
niż królować aż po krańce ziemi.

Tego szukam, który za nas umarł.

Tego pragnę, który dla nas zmartwychwstał.

Bliskie jest moje narodzenie”.

Św. Ignacy Antiocheński, *Epistula ad Romanos*, 6,1-2.

„Błogosławię Cię,
że uznałeś mnie godnym tego dnia i tej godziny,
gdy zaliczony do Twoich męczenników,
otrzymuję udział w kielichu Twego Chrystusa...
Ty jesteś Bogiem prawdziwym i nie znającym kłamstwa.
Dlatego wielbię Cię za wszystko,
błogosławię Tobie i wysławiam Cię
przez wiecznego i niebieskiego Arcykapłana Jezusa Chrystusa,
Twego umiłowanego Syna, przez którego Tobie,
Jemu samemu oraz Świętemu Duchowi
niech będzie chwała na wieki wieków. Amen”.
Św. Polikarp, *Martyrium Polycarpi*, 14, 2-3.

III. Wykroczenia przeciw prawdzie

2475 Uczniowie Chrystusa
„przyoblekli człowieka nowego,
stworzonego według Boga,
w sprawiedliwości i prawdziwej świętości” (Ef 4, 24).
„Odrzuciwszy kłamstwo” (Ef 4, 25),
mają „odrzucić... wszelkie zło, wszelki podstęp i udawanie,
zazdrość i jakiegokolwiek złe mowy” (1 P 2,1).

2476 Fałszywe świadectwo i krzywoprzysięstwo.

Wypowiedź sprzeczna z prawdą, wyrażona publicznie,
nabiera szczególnego znaczenia.

Przed sądem staje się ona fałszywym świadectwem (Por. Prz 19, 9).

Złożona pod przysięgą jest krzywoprzysięstwem.

Takie sposoby postępowania przyczyniają się do skazania osoby niewinnej,
do uniewinnienia osoby winnej lub też do zwiększenia kary,
której podlega osoba oskarżona (Por. Prz 18, 5).

Podważają one w sposób istotny sprawowanie wymiaru sprawiedliwości
i słuszność wyroku ogłoszonego przez sędziów.

2477 Poszanowanie dobrego imienia osób
zabrania jakiegokolwiek niesprawiedliwego czynu lub słowa,
które mogłyby wyrządzić im krzywdę (Por. KPK, kan. 220).

Staje się winnym:

- **pochopnego sądu**, kto nawet milcząco uznaje za prawdziwą
 - bez dostatecznej podstawy – moralną wadę bliźniego;
- **obmowy**, kto bez obiektywnie ważnej przyczyny ujawnia wady i błędy drugiego człowieka osobom, które o tym nie wiedzą (Por. Syr 21, 28);
 - **oszczerstwa**, kto przez wypowiedzi sprzeczne z prawdą szkodzi dobremu imieniu innych i daje okazję do fałszywych sądów na ich temat.

2478 W celu uniknięcia wydawania pochopnego sądu każdy powinien zatroszczyć się, by – w takiej mierze, w jakiej to możliwe – **interpretować w pozytywnym sensie** myśli, słowa i czyny swego bliźniego:

„Każdy dobry chrześcijanin winien być bardziej skory do ocalenia wypowiedzi bliźniego niż do jej potępienia. A jeśli nie może jej ocalić, niech spyta go, jak on ją rozumie; a jeśli on rozumie ją źle, niech go poprawi z miłością; a jeśli to nie wystarcza, niech szuka wszelkich środków stosownych do tego, aby on, dobrze ją rozumiejąc, mógł się ocalić”.

Św. Ignacy Loyola, *Ćwiczenia duchowne*, 22.

2479 **Obmowa i oszczerstwo** niszczą dobre imię i cześć bliźniego. Cześć jest świadectwem społecznym składanym godności człowieka i każdy ma naturalne prawo do czci, do dobrego imienia i do szacunku. Tak więc obmowa i oszczerstwo naruszają cnoty sprawiedliwości i miłości.

2480 Należy potępić wszelkie słowa lub postawy, które przez **komplementy, pochlebstwo lub służalczość** zachęcają i utwierdzają drugiego człowieka w złośliwych czynach i w przewrotności jego postępowania.

Pochlebstwo stanowi poważne przewinienie, jeżeli przyczynia się do powstania wad lub grzechów ciężkich.

Pragnienie wyświadczenia przysługi lub przyjaźń nie usprawiedliwiają dwuznaczności języka.

Pochlebstwo jest grzechem powszednim, gdy zmierza jedynie do bycia miłym, uniknięcia zła, zaradzenia potrzebie, otrzymania uprawnionych korzyści.

2481 **Próżność lub samochwalstwo** stanowią grzech przeciw prawdzie. To samo dotyczy **ironii**, która zmierza do ponizenia kogoś przez ośmieszanie w sposób nieprzychylny pewnego aspektu jego postępowania.

2482 „**Kłamstwo** polega na mówieniu nieprawdy z intencją oszukania”
Św. Augustyn, *De mendacio*, 4, 5: PL 40, 491.

Pan przypomina, że kłamstwo jest dziełem diabła:
„Wy macie diabła za ojca... prawdy w nim nie ma. Kiedy mówi kłamstwo, od siebie mówi, bo jest kłamcą i ojcem kłamstwa” (J 8, 44).

2483 Kłamstwo jest najbardziej bezpośrednim wykroczeniem przeciw prawdzie.

Kłamać oznacza mówić lub działać przeciw prawdzie, by wprowadzić w błąd tego, kto ma prawo ją znać.

Raniąc związek człowieka z prawdą i bliźnim, kłamstwo narusza podstawowy związek człowieka i jego słowa z Panem.

2484 **Ciężar kłamstwa** mierzy się naturą prawdy, którą ono zniekształca,
zależnie od okoliczności, intencji jego autora,
krzywd doznanych przez tych, którzy są jego ofiarami.
Kłamstwo samo w sobie stanowi jedynie grzech powszedni;
staje się ono jednak grzechem śmiertelnym,
gdy poważnie narusza cnotę sprawiedliwości i miłości.

2485 Kłamstwo jest ze swej natury godne potępienia.
Jest profanacją słowa,
które ma za zadanie komunikować innym poznaną prawdę.
Dobrowolny zamiar wprowadzenia bliźniego w błąd
przez wypowiedzi sprzeczne z prawdą narusza sprawiedliwość i miłość.
Wina jest jeszcze większa, gdy intencja oszukania może mieć zgubne skutki
dla tych, których odwraca od prawdy.

2486 Kłamstwo

(ponieważ jest wykroczeniem przeciw cnocie prawdomówności)
jest prawdziwym wykroczeniem przeciw drugiemu człowiekowi.

Dotyka jego zdolności poznawania,
która jest warunkiem każdego sądu i każdej decyzji.
Zawiera ono w zarodku podział ludzi i wszelkie zło, jakie on powoduje.
Kłamstwo jest zgubne dla każdej społeczności;
podważa zaufanie między ludźmi i niszczy tkankę relacji społecznych.

2487 Wszelkie wykroczenie przeciw sprawiedliwości i prawdzie
 nakłada **obowiązek naprawienia krzywd**,
 nawet jeśli jego sprawca otrzymał przebaczenie.

 Jeśli jest rzeczą niemożliwą naprawienie szkody publicznie,
 należy to zrobić w sposób ukryty;

jeśli ten, kto doznał krzywdy, nie może zostać wynagrodzony bezpośrednio,
powinien otrzymać zadośćuczynienie moralne w imię miłości.

Obowiązek naprawienia krzywd dotyczy również przewinień
popęlnionych wobec dobrego imienia drugiego człowieka.

Naprawienie krzywd – moralne, a niekiedy materialne –
powinno być ocenione na miarę wyrządzonej szkody.

 Jest ono obowiązkiem sumienia.

IV. Poszanowanie prawdy

2488 Prawo do ujawniania prawdy nie jest bezwarunkowe.

Każdy powinien dostosowywać swoje życie do ewangelicznej **zasady miłości** braterskiej.

W konkretnych sytuacjach wymaga ona rozstrzygnięcia, czy należy ujawniać prawdę temu, kto jej żąda, czy nie.

2489 Miłość i poszanowanie prawdy powinny

kierować odpowiedzią na każdą prośbę o informację lub ujawnienie prawdy.

Dobro i bezpieczeństwo drugiego człowieka, poszanowanie życia prywatnego, dobro wspólne są wystarczającymi powodami do **przemilczenia** tego, co nie powinno być znane, lub do **dyskrecji**.

Obowiązek unikania zgorszenia nakazuje często ścisłą dyskrecję.

Nikt nie jest zobowiązany do ujawniania prawdy temu, kto nie ma prawa jej znać (Por. Syr 27,16; Prz 25, 9-10).

2490 **Tajemnica sakramentu pojednania** jest święta i nie może być zdradzona pod żadnym pretekstem.
„Tajemnica sakramentalna jest nienaruszalna; dlatego nie wolno spowiednikowi słowami lub w jakikolwiek inny sposób i dla jakiegokolwiek przyczyny w czymkolwiek zdradzić penitenta” (KPK, kan. 983, § 1).

2491 **Tajemnice zawodowe**, do których są zobowiązani na przykład politycy, wojskowi, lekarze, prawnicy, lub zwierzenia przekazane w tajemnicy powinny być zachowane.
Wyjątkiem są szczególne przypadki, gdy zachowanie tajemnicy mogłoby przynieść temu, kto ją powierza, temu, komu ją powierzono, lub osobie trzeciej bardzo poważne szkody, których można by uniknąć jedynie przez ujawnienie prawdy.
Informacje prywatne, przynoszące szkodę drugiemu człowiekowi, nawet jeśli nie zostały powierzone w tajemnicy, nie mogą być ujawniane bez poważnej i proporcjonalnej przyczyny.

2492 Każdy powinien zachować sprawiedliwą **dyskrecję** wobec prywatnego życia innych ludzi. Osoby odpowiedzialne za przekaz informacji powinny zachowywać właściwe proporcje między wymaganiami dobra wspólnego a poszanowaniem praw indywidualnych. Ingerencja środków społecznego przekazu w prywatne życie osób zaangażowanych w działalność polityczną lub publiczną powinna być potępiona, o ile narusza ich intymność i wolność.

Polecenia:

1. Po zapoznaniu się z powyższymi fragmentami Katechizmu wskaż teologiczne i filozoficzne argumenty przemawiające za poszanowaniem prawdy.
2. Omów właściwy stosunek człowieka wierzącego do prawd wiary (poznawanie, trwanie, przekazywanie, obrona, męczeństwo).
3. Wymień wykroczenia przeciw prawdzie i oceń je na dowolnie wybranym przykładzie.
4. Wykaż zastosowanie „ewangelicznej zasady miłości braterskiej” w przypadku poszanowania intymności i prywatności na przykładzie zaczerpniętym z życia młodzieży.

Dziękuję za uwagę!